

PAŃSTWOWY TEATR ZAGŁĘBIA
w Sosnowcu

Odnaczony
Odnaką Tysiąclecia
i
Złotą Odnaką Zasłużonemu w Rozwoju
Województwa Katowickiego

SEZON TEATRALNY 1969/70

PREMIERA 4

NAJBLIŻSZE PREMIERY:

Aleksander Ścibor-Rylski —
R O D E O

Sosn. Zakłady Graficzne S-c zam. 1355 4 70 L-24 2000 sztuk

Dyrektor i Kierownik Artystyczny
WIESŁAW MIRECKI
Kierownik Literacki
JAN PIERZCHAŁA

PROGRAM

wydany z okazji
premiery farsy

(Maistre Pierre Pathelin)

Tekst francuski z XV w. spolszczył

ADAM POLEWKA

z muzyką

ZENONA KOWALOWSKIEGO

dnia 10 maja 1970 r.

Redakcja:

JAN PIERZCHAŁA

Makieta:

JERZY KAŁUCKI

Projekt dekoracji:

ALICJA KURYŁO

Dyrekcja PTZ w Sosnowcu dziękuje Panu Zenonowi Kowalowskiemu za bezinteresowne skomponowanie muzyki do przedstawienia „Mistrz Piotr Pathelin”.

O MISTRZU PATELINIE

Teatr średniowieczny w ogóle a francuski w szczególności, był teatrem ludowym w tym znaczeniu, że w jego organizowaniu i tworzeniu uczestniczyły wszystkie warstwy mieszczaństwa, a jedynie szlachta stała poza nawiasem tej teatralnej organizacji i twórczości. Lud miejski (a także i wiejski podczas świąt patronów miasta lub popularnych świętych) stanowił prawie całą widownię; on ponadto tworzył z swych członków zespoły do odgrywania poszczególnych przedstawień lub stałe, doskonale zorganizowane i uprzywilejowane bractwa teatralne. Z ludu wreszcie rekrutowali się twórcy, autorzy tego teatru”. (Str. 5).

„Autor farsy o mistrzu Pathelinie jest nieznany. Pozostał do dziś dnia wielkim bezimiennym.

Pierwszą wzmiankę historyczną o Pathelinie spotykamy w 1470 r., a pierwszym wydaniem jest tekst tej farsy drukowany w Lyon w oficynie Guillaume Le Roy. W ciągu wieków XV i XVI wydawano ten tekst na nowo i przedrukowywano około dwudziestu razy. W wieku XVII ukazały się dwa przedruki i również dwa w wieku XVIII. Czasy najnowsze dały szereg wydań o różnej wartości opracowania i krytycznego ujęcia. Poza tym już od wieku XV zaczynają się ukazywać bardzo liczne przeróbki i naśladownictwa. Rzecz ciekawa, że nawet w polskich gadkach ludowych w Krakowskim spotkałem się z fabułą Pathelina.

Farsa o Mistrzu Pathelinie jest przełożona na wszystkie prawie języki większych narodów europejskich. Na język polski nie była dotychczas przełożona w całości”. (Str. 10). „Język mego przekładu oparłem na słownictwie i składni zabytków polskiego średniowiecznego piśmiennictwa”. (Str. 13). „W ogólności starałem się spolszczenie Pathelina utrzymać z jednej strony jak najbliżej starofrancuskiego tekstu, a z drugiej możliwie blisko stylu i ducha średniowiecznego, odmalowanego staropolskim słowem”. (Str. 14).

„Mistrz Piotr Pathelin”. PIW 1953. Fragmenty „Przedmowy” Adama Polewki.

ADAM POLEWKA

1903 — 1956

Autor przekładu starofrancuskiej farsy pt. „Mistrz Pathelin” urodził się 4.III.1903 r. w Krakowie, w rodzinie robotniczej. W Krakowie uczęszczał do gimnazjum, potem studiował na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Jagiellońskiego. W 1926 r. ukończył studia i poświęcił się pracy literackiej. Był członkiem Klubu Artystycznego „Helion” i tu debiutował w „Almanachu Helionu”. W tym samym roku został wykładowcą na Uniwersytecie Ludowym w Szycach, do 1932 r. pracował w Towarzystwie Uniwersytetów Ludowych. W 1926 r. rozpoczął współpracę z krakowską „Gazetą Literacką”, był także kierownikiem Teatru Robotniczego Towarzystwa Uniwersytetów Robotniczych w Sosnowcu, współpracował z czasopismem „Naprzód”.

W latach 1930—31 podróżował jako stypendysta Funduszu Kultury Narodowej po Francji, Niemczech i Belgii, gdzie w środowiskach robotniczych prowadził działalność kulturalną. W 1932 r. wstąpił do KPP. W 1933 wraz z L. Kruczkowskim założył pismo „Biuletyn Literacki” zamknięte wkrótce przez władze. Był współtwórcą Teatru Plastyków w Krakowie „Cricot”.

Po 1939 r. działał na terenie Ukrainy, gdzie był posłem do Narodnich Zborów, pracował także w Zakładach Ossolińskich we Lwowie. W latach 1941—1945 przebywał w powiecie myślenickim. Po wyzoleniu podjął dawną działalność w Krakowie. Był posłem do KRN i wszystkich kolejnych sejmów. Redagował dziennik „Echo Krakowa”, był kierownikiem literackim Teatru im. Słowackiego w Krakowie. Zmarł 1 października 1956 r.

Dorobek literacki A. Polewki to wiele powieści i tomów opowiadań: m. in. „Serce z czerwonego koralu”, „Cud”, „Legenda Proletariatu” oraz utwory dla teatru: szopki, rewie i widowiska: „Igrce w gród wałą”, „Dramat o królowej Bonie”, Mistrz Piotr Pathelin”. A. Polewka tłumaczył także Szekspira: „Wesołe kumoszki z Windsoru” i „Jak wam się podoba”.

JAP

KARTA NAJSTARSZEGO WYDANIA „PATHELINA”

MISTRZ PIOTR PATELIN

(MAISTRE PIERRE PATELIN)

Tekst francuski z XV w. spolszczył ADAM POLEWKA

Muzyka: ZENON KOWALOWSKI

Interludia i teksty piosenek: JAN PIERZCHAŁA

O S O B Y:

PATELIN	—	EDWARD SKARGA
Wilhelmina, jego żona	—	IRENA ROMAŃSKA
Sukiennik	—	JERZY SIWY
Pasterz	—	ANDRZEJ HOŁAJ
Sędzia	—	MIECZYŚLAW PIOTROWSKI

W interludiach udział biorą:

Anioł	—	BARBARA ZAJĄCZKOWSKA
Diabeł	—	FRANCISZEK BAJER
Waganci:	—	JACEK BARTYZEL, STANISŁAW MOŁEK, RYSZARD GROCHOWINA
Muzycy:	—	LUCJAN JAWORSKI, JERZY ROGACKI, BOGUSŁAW MAJ, JÓZEF GŁADYSZ
Mieszczanie:	—	HALINA CHORZEWSKA, ZOFIA JAROŃCZYK, EWA SZCZECIŃSKA, BARBARA KURNIKÓWNA, IWONA URBAŃSKA, RYSZARD WACHOWSKI, ADAM SADZIK, WIESŁAW WÓJCIK, MARIAN KOC, JERZY WIEWIÓRA

Reżyseria i inscenizacja:
WIESŁAW MIRECKI

Scenografia:
ALICJA KURYŁO

Kierownictwo muzyczne:
ZENON KOWALOWSKI

Choreografia:
MIKOŁAJ KOPIŃSKI

Asystent reżysera:
JERZY SIWY

Kontrola tekstu:
LEOKADIA STARKE

Inspicjent:
RYSZARD GROCHOWINA

FARSA ŚREDNIOWIECZNA

„Tematyka fars średniowiecznych jest na ogół bardzo uboga i nie przekracza ciasnych ram prywatnego życia ludzi. Bohaterów spotykają przykre przygody albo na tle zdrad czy nieporozumień małżeńskich albo na tle spraw pieniężnych, albo też obrywają oni po prostu kijem przy łada okazji, a ten efekt sceniczny zawsze znajduje uznanie i aplauz wśród prostej, gruboskórnej widowni. Prócz tych motywów zawierają te farsy pewne akcenty społeczne, jak satyryczne ujęcie postaci sędziów, adwokatów, księży, mnichów, lekarzy itp. słowem tych wszystkich, którzy się ludowi dawali we znaki. Nie ma natomiast w nich ani problemów moralnych czy uczuciowych, ani nawet jakiejś sentencji, dokoła której toczyłaby się akcja.

Szcześliwy przypadek zachował dla literatury francuskiej kilka fars z wieku XV a z wieku XVI dochowało się ich do naszych czasów około setki. Krytyka uważa je na ogół za mierne, a nawet bezwartościowe z punktu widzenia sztuki, z wyjątkiem kilku.

Najcenniejszy wyjątek stanowi farsa o mistrzu Pathelinie”.

„Mistrz Pathelin”. PIW, 1953. A. Polewka — Przedmowa. Str. 8.

TADEUSZ BOY-ŻELEŃSKI

Z okazji premiery warszawskiej „Mistrza Piotra Pathelina” w 1938 r. w przekładzie Adama Polewki i wykonaniu zespołu Teatru „Cricot” z Krakowa, znany krytyk teatralny tak pisał:

„Mistrz Pathelin” to jeden z najcenniejszych zabytków starego teatru francuskiego, ale zarazem coś więcej niż zabytek, to żywy teatr, już samodzielny, już wyodrębniony z okresu, kiedy farsa stanowiła interludium w obrzędach religijnych. Utwór ten, nieznanego zresztą autora, powstały w XV w. około 1470 r. — przetrwał wszystko, co w ciągu wieków po nim pojawiło się w zakresie komicznym na scenie Francji; siłą komizmu, celnością słowa godny jest niemal Moliere’a. Wiele powiedzonek z tej farsy stało się we Francji przysłowiem. Od nazwiska bohatera urobiły się formy języka: pathelin, pathelinage, patheliner, pathelinerie itd. Scena sądu jest w swoim rodzaju arcydziełem a zakończenie przy pozornej rubasznosci uderza finezją dowcipu”.

Boy — Miły najazd krakowian. Kurier Poranny. 13.XI.1938 r.

„...język przekładu Polewki doskonale oddawał ducha oryginału: wiele zwrotów tego przekładu weszło do swobodnego języka cyganerii. Stanisław Żytyński przytacza w swoim wspomnieniu fragment dialogu pomiędzy wchodzącym do kawiarni śpiewakiem Piotrem Kruszewskim, a siedzącym w łoży Tadeuszem Cybulskim. Kruszewski dojrawszy Cybulskiego ryknął na powitanie z połowy sali:

— Co nowego powiesz ninie, mój z Pardubic Skorysynie!

A nato Cybulski:

— Nic. Brzuch mi gądzi i mdli mnie czczyca”.

Jerzy Lau — „Teatr Artystów Cricot”. Wydawnictwo literackie str. 140.

EDWARD SKARGA

NASZ ZESPÓŁ

Dzisiaj rozmawiamy z Edwardem Skargą — aktorem.

Jak pan pracuje nad rolą?

Jak pracuję nad rolą? Staram się poznać, chyba tak zaczynam każdą analizę postaci, a więc staram się poznać jej logikę dramaturgiczną. To jej jedyne wg mnie słuszne uszeregowanie działań, jej mechanikę reakcji, bodźców itp. Jak do tego dochodzę? Różnie, czasem jeden gest teje postaci tworzy ją konsekwentnie do końca, a czasem tworzą ją mozolnie i długo spekulacje intelektualne.

Czy dobrze pan znosi współpracę z reżyserami?

Konflikty z reżyserami są sprawą nieodzowną i tak być musi. Na ostatnim zjeździe SPATIFU stanął nareszcie jakże słuszny postulat, ażeby uznać aktorów jako twórców a nie odtwórców. Jest to dla nas oczywiste. Tam gdzie tekst autora ściera się z indywidualnością aktora, powstają odczytania czasem zaskakujące dla dramaturga. Sam się dziwi. że coś takiego napisał. Otóż tak samo ściera się indywidualność reżysera z indywidualnością aktora. Jest dla mnie oczywiste, że rzadko bywają odczytania identyczne, ale tak być powinno i tak wstać może tylko wielka rola. Aktor bezmyślnie podporządkowany jest rzemieślnikiem. Niestety wielu reżyserów ma to niedobre mniemanie, iż każda własna myśl odaktorska podrywa mu autorytet.

Jakie role pan lubi?

Każdą dobrą rolę ale też jedynie w dobrych przedstawieniach. Rola dobra w złym przedstawieniu staje się niczym. Wysiłkiem rzuconym na marne. Grałem w wielu dobrych przedstawieniach, ale jak dotąd, a jestem w teatrze 22 lata, zagrałem wg mojej oceny naprawdę dobrze jedynie 5 ról. Ocena środowiska wyłapie ich napewno więcej, ale tylko własna świadomość spełnionego zadania, na tyle na ile nas naprawdę stać, jest największą satysfakcją. Te pięć ról to: w sztuce Wydrzyńskiego „Ludzie i cienie” rola kapitana Schweryna, konsula Klaudiusza w „Imionach Władzy” Broszkiewicza w reżyserii Skuszanki w Nowej Hucie, miałem z tej roli nawet recenzję ze zdjęciem w gazecie brazylijskiej, „Dziadka” w „Dniu oczyszczenia” Przędzieckiego w Częstochowie i dwie charakterystyczne „Anglika” w „Sprytnej Wdówce” w Krakowie i role w „Jasnie Panu Nikle” w Bielsku.

Rozmawiał JAP

Wicedyrektor: ANTONI GRAZIADIO

ZESPÓŁ ADMINISTRACYJNY

Główny Księgowy: Tadeusz Kuszej
Kier. Organizacji Widowni: Barbara Matraj
Kier. Działu Ogólnego: Maria Misiaszek
Kier. Zaopatrzenia: Janina Szymańska

ZESPÓŁ TECHNICZNY

Kier. Techniczny: Jerzy Kotula
Brygadier Sceny: Albin Bryła
Kier. Pracowni Modelarskiej: Elżbieta Wróbel
Kier. Pracowni Malarskiej: Aleksander Rużyło
Oświetlenie: Stanisław Masłowski i Marian Dąbek
Akustyk: Maciej Kędziński
Kier. Prac. Kraw. Męskiej: Adam Szymański
Kier. Prac. Kraw. Damskiej: Halina Rostowska
Kier. Prac. Stolarskiej: Jan Ciszowski
Kier. Prac. Perukarskiej: Katarzyna Rzepka
Rekwizytor: Maria Marcinkowska
Pomoc Krawiecka: Janina Zientara, Maria Gołąb
i Janina Kurdziel

Przedsprzedaż biletów w kasie Teatru od godz. 13—19.
Telefony: Organizacja Widowni 66-11-27, Kasa 66-04-94

PROJEKT DEKORACJI ALICJI KURYŁO

Cena 2.— zł